Lise Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi

Ergin DIKME[a], Asiye TOKER GÖKÇE[b]

(a) Kocaeli Üniversitesi Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi, Kocaeli, Türkiye

(b) Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kocaeli, Türkiye

Giriş

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin yalnızca biyolojik özellikleri ile tanımlanması eğilimine karşılık cinsiyetin esasında sosyal ve kültürel ilişkiler bağlamında oluştuğu düşüncesine dayanmaktadır. Bu düşünce kişinin toplumsal deneyimleri sırasında kendisini kadın veya erkek olarak nasıl yansıtması gerektiği konusunda da bireyler üzerinde bir baskı unsuru olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet, 1970'lerde feministlerin öncülük ettiği ve evrensel bir erkeklik/kadınlık kimliğinin var olmadığına ilişkin tartışmaların sonrasında ortaya çıkan bir kavramdır (Sayılan 2012; 15). Toplumsal cinsiyet, bireylerin sosyal kimliklerinin bir boyutu olan cinsiyet görünümü üzerinde kurduğu baskı nedeni ile toplumsal eşitsizliklerin de kaynağı olarak ele alınmıştır. Berktay (2003; 21) tarih boyunca, hem erkeklerin hem de kadınların, mensup oldukları sınıf, ırk, dinsel topluluk vb. nedeniyle tarihsel geleneğin dışına itildiklerini ancak hiçbir erkeğin yalnızca cinsiyetine bağlı olarak bu ayrımlaşmaya maruz kalmadığını belirtmektedir. Sayılan (2012; 14) okulların egemen kültürü yeniden üreten mekanizmalar olarak işlev gördüklerini, bu bağlamda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini destekleyen pek çok unsuru da barındırdıklarını belirtmektedir.

Cinsiyet; birçok orijinal metinde iki ayrı sözcükle karşılık buluyor: gender ve sex. Bu iki kelimeden ilki toplumsal cinsiyeti de içine alan cinsiyet rollerini ifade ederken, sex biyolojik olarak taşınan cinsiyet özelliklerini(birincil cinsiyet) karşılamaktadır (Butler, 2014; 14).Buttler (2014; 50) toplumsal cinsiyet, cinsiyetli bedenin üstlendiği kültürel anlamlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet olgusu da kadın ve erkek vurgusunu öne çıkaran bir düşünce örüntüsü olarak toplumsal ve iktisadi alan başta olmak üzere pek çok alandaki eşitsizliğin kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Direk (2012; 72) cinsiyeti, kadın ve erkek olmaktan kaynaklanan fiziksel ve kimyasal farklılıklar olarak tanımlama çabasının cinsiyeti üreme faaliyetine indirgediğini belirtmektedir. Buordiou, cinsiyeti tarihsel süreç içerisinde, toplumsal tahakkümün gelişen bir aracı olarak ele aldığı metninde, *"İnsan bedeninin cinsiyetlendirilmesi aslında toplumsal dokunun ve ilişkilerin cinsiyetlendirilmesidir. Örneğin namus kavramı üzerinden biyolojik sürece indirgenen bu eril gözetleme sembolik iktidarın kendisidir. Bununla birlikte erkeğin kadın bedeni üzerindeki tahakkümünün bir aracıdır"* ifadelerine yer veriyor. Bu anlayışı ile bir bakıma cinsellikten farklılaşan bir cinsiyet kimliğinin altını çiziyor (Bourdiou, 2015, 17). Ecevit ve Karkıner (2011;4) toplumsal cinsiyet tartışmalarının üç dönemde ele alınmasının gerektiğini ifade etmektedir. Bunlardan ilki 1970'lerde kadın ve erkek cinsiyetine özgü davranışlara vurgu yapıldığı dönem, ikincisi feminist akımın etkisi ile kadın haklarına ve öğrenilmiş kadınlık rollerine vurgu yapılan dönem ve son olarak Queer kuramının etkisi ile cinsiyet vurgusunun etkisi ile toplumsal ilişkilerin, baskı rejimlerinin ve ataerkil yaşam düzeninin tartışmaya açıldığı dönemdir. Toplumsal cinsiyet ülkemizde son yıllarda dikkate değer bir biçimde bilimsel çalışmalarda yer bulmaktadır.

Sayılan (2012;17) okulların geleneksel toplumsal cinsiyetin rollerinin öğretiminde önemli işlevinin olduğunu vurgulamaktadır. O'na göre okuldaki işbölümü, cinsiyete ilişkin söylem, müfredat vb faktörler cinsiyetin yeniden üretilmesinde etkin rol oynamaktadırlar.

Öyle görünüyor ki, toplumsal yapıda kız ya da erkek cinsiyet rolü, cinsiyet kimliğinin üzerine, ancak onunla çok da ilişkili olmayan biçimde yapılandırılmakta ve toplumsal deneyim ve kurgulama mekanizmaları üzerinden cinsiyetin kendisi haline dönüşmektedir.

Metafor, genel olarak insanın dünyayı kavrayışına etki eden bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelmektedir (Morgan, 1998: 14). Metafor, dilin sembolik amaçlı kullanımına bağlı olarak bir kavram ya da durumubaşka bir kavram, bir durumla ifade etme biçiminde tanımlanabilir (Abrams,1999).

Metaforik düşünme süreci "özne" ve "araç" olmak üzeri iki bölümden oluşmaktadır.Özne açıklanan ya da açıklanması istenen olgu, durum ya da kavramken, araç ise metaforik olarak kullanılan terim ya da terimlerdir (Balcı, 1999). Okul içinde akran gruplarının kadın ve erkeğe atfettikleri davranışlar, ifade biçimleri, öğrencilerin toplumsal cinsiyet kalıplarını kabullenmelerinde okulları önemli bir mekanlar haline getirmektedir. Bu bakımdan farklı kimlik alanlarındaki gelişim için kritik kabul edilen lise dönemindeki öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları araştırılmaya değer bir konudur. Bu çalışma lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını metafor yöntemi ile ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1) Lise öğrencileri kadınlık ve erkeklik kavramına ilişkin algılarını hangi metaforlarla ifade etmişlerdir?
2) Lise öğrencileri okulda kız öğrenci olmak ve okulda erkek öğrenci olmak kavramına ilişkin algılarını hangi metaforlarla ifade etmişlerdir?
3) Öğrencilerin genel toplumsal cinsiyet algıları ile okulda öğrenci olmaya bağlı olarak geliştirdikleri toplumsal cinsiyet algısı değişmekte midir? Değişiyorsa hangi kavramsal kategorilerde bu değişim ifade edilmiştir?
4) Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden "olgu bilim (görüngübilim, fenomenolojik) deseni" kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2005).Bu araştırma lisesi öğrencilerinin "kadın veya erkek olmak" olgularına yönelik algılarını metaforik olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. CollinsveGreen'e (1990) göre metaforlarbireylerin duygu, anlam, içgörü ve değer yargılarını anlamada kullanılır.Bireyin davranışları genel olarak bu kavramların etkisi ile ortaya çıkar.

Katılımcılar, İstanbul ili Ataşehir İlçesinde 2018/2019 öğretim yılında iki farklı anadolu lisesinde öğrenim gören araştırmaya katılmaya gönüllü olan 76 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerden 44'ü erkek, 32'si kadındır. Ayrıca katılımcıların 25'i dokuzuncu sınıf, 17'si 10. sınıf, 31'i 11. sınıf, 3'ü ise 12.sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilere araştırmacılar tarafından hazırlanan ve iki bölümden oluşan metaforik algı formu uygulanmıştır. Formun ilk bölümünde öğrencilerin demografik bilgileri alınmış ikinci bölümünde ise sorulan açık uçlu sorular yardımı ile öğrencilerin "kadın olmak, erkek olmak, bu okulda kadın öğrenci olmak, bu okulda erkek öğrenci

olmak" ile ilgili metaforik algılarını ortaya koymalarına imkan sunan sorular sorulmuştur. Form araştırmacılar tarafından gönüllü öğrencilere sınıf ortamında 40 dakikalık ders süresi içinde doğrudan uygulanmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular, içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde, veri kodlandıktan sonra birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek anlaşılır biçimde düzenlenmiş, bu şekilde incelenen çalışmalar belli kategoriler altında analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005; 39).

Toplanan veri öncelikle numaralandırılmıştır. Öğrencilerin doldurdukları metaforlar ile nedenleri dikkate alınmıştır. Yalnızca metafor belirtip neden ifade etmeyen veya metafor belirtmeksizin yalnızca neden belirten öğrencilerin cevapları değerlendirmeye alınmamıştır. Öğrencilerden toplanan veri bilgisayar ortamına aktarılmış ve metaforlar alfabetik sıraya göre sıralanmıştır. Her bir metaforun nedenleri arasında bulunan benzerliklere bağlı olarak çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Kadınlar için oluşturulan kategoriler ile erkekler için oluşturulan kategoriler ayrı ayrı listelenmiştir. Farklı cinsiyetteki öğrencilerin değerlendirmelerine imkan verecek biçimde kadın ve erkek öğrencilerin cevapları listelenmiştir. Sonuçlar tablo ve yüzde hesapları ile hesaplanmıştır.

Analiz süreci ve bulgulara detaylı biçimde yer verilmiştir. Analiz bölümünde bazı katılımcıların ifadeleri olduğu gibi aktarılmıştır. Araştırma sürecinin başka araştırmacılar tarafından takip edilmesi için veriler ve katılımcı bilgileri olduğu gibi aktarıldı. Geçerlik ve güvenirliğin sağlanmasında içerik analizi konunun uzmanı olan iki araştırmacı tarafından yapılarak kategorilendirmede ortak temaların varlığı kontrol edildi. Temalar ve kategorilerin oluşturulmasında görüş birliği arandı.

Bulgular

Tablo 1. "Kadın Olmak" Kavramına İlişkin Metaforlardan Oluşan Kategoriler

		Erkek n	**Kadın n**	**Toplam n**
Kadına Yönelik Değer Yargılara Vurgu	Mum, binada demir, şarap, ressam, mandal, tavuk, kadın olmak, düzen, elmas, ağacın kökü, çiçek, vatan toprağı, ütü, 0,5 uç, termos, robot, duygusal robot, makine.	10	8	18
Ayrıcalıklı ve Değerli Oluşuna Vurgu	Pırlanta, kitap, kar tanesi, raftaki son ürün, süper bir şey, su, çikolata, okyanus, oyunda awp	12	4	16
Kadının Güçlü Oluşuna Vurgu	Sonsuzluk, kuş, tank, keman, kaya, güçlü, vücudun iskeleti, savaşçı	1	7	8
Hayat vermesine vurgu	Su, işlemci, ağaç, evin	4	3	7
Kısıtlanmasına ve Değer Görmemesine Vurgu	Ağaç, kalem, bilim, fidan, baskı altında, nar	2	4	6
Olumsuz Özelliklerine Vurgu	Sucuklu yumurta, gül, güneş, uzay, futbol	6	0	6
Koruyuculuk ve bakım rolüne vurgu	Ağaç, koç, ağaç, melek	2	2	4

TOPLAM	37	28	65

Tablo 1'de görüldüğü gibi 37 erkek 28 kadın toplam 65 öğrenci bu soruya cevap vermişler. Katılımcılardan 10 erkek, 8 kadın öğrenci toplam18 (% 28) kadına yönelik toplumsal değer yargılara vurgu yapan metaforlar kullanmışlardır. Kadını "evde düzen" ile tanımlayan erkek öğrenci "evi aileyi çoğunlukla kadının toparlar" ifadesini kullanmıştır. Ayrıcalıklı ve değerli oluşuna vurgu yapan 16 (% 25) öğrenciden 12'si erkek, 4'ü kadın öğrencidir. Kadın öğrenciye göre "kadın sudur çünkü dünya susuz olmaz". Kadının güçlü oluşuna vurgu yapan 8 (% 12) öğrenciden 7'si kadın, 1'i erkek öğrencidir. Kadın bir öğrenciye göre "kadın olmak kayadır, çünkü zorluklara karşı göğüs germek zorundadır". Kadının hayat vermesine vurgu yapan 7 (% 11) öğrenciden 4'ü erkek, 3'ü kadındır. Erkek bir öğrenciye göre "kadın sudur, onsuz yaşayamazsın". Kadının değer görmemesine vurgu yapan 6 (% 9) öğrenciden 4'ü kadın 2'si erkektir. Kadın bir öğrenci "kadın kalemdir, sürekli harcanırlar" ifadesini kullanmıştır. Erkek öğrencilerden 6 (% 9)'sı, kadınlığın olumsuz özelliklerine vurgu yaparken kadın öğrenciler bu anlama gelecek vurgular yapmamışlardır. Kadının koruyuculuk özelliğine vurgu yapan 4 (% 6) öğrenciden 2'si erkek 2'si kadındır.

Tablo 2. "Erkek Olmak" Kavramına İlişkin Metaforlardan Oluşan Kavramsal Kategoriler

		Erkek n	**Kadın n**	**Toplam n**
Erkeğe Yönelik Değer Yargılara Vurgu	Kavak ağacı, ağaç, evin, duvarı, muhafız, ağaç kabuğu, kümes, koruyucu, ayı, zırh, tank, kızılay, yuva, karınca, sağlayıcı, karınca, Ruhsuzlaşmak, odun.	14	8	22
Olumsuz ve Tepkisel Özelliklerine Vurgu	Odun, boktan, bitki, ot, evcil hayvan, bukalemun, kalemtıraş, sakız, Ateş, Duvar, Rüzgar	7	5	12
Değerine ve Önemine Vurgu	Vazgeçilmez, Pizza, Çöldeki su, Toprak, Su	7	2	9
Özgür ve Ayrıcalıklı Oluşuna Vurgu	Paşa, Ayrıcalık, Üstünlük, Tanrı, Kardiyovasküler sistem, Kuş	5	3	8
Sorumluluk Almasına Vurgu	Tır, karınca, arı, çamaşır ipi, dağ, dal	4	2	6
Üstünlük ve Fiziksel Gücüne vurgu	Kaslı, Güç, Kaya, Beton, Ağaç	4	2	6
TOPLAM		41	22	63

Tablo 2'de görüldüğü gibi 42 erkek 21 kadın toplam 63 öğrenci bu soruya cevap vermişler. Erkeğe yönelik toplumsal değer yargılara vurgu yapan 22 (% 35) öğrenciden 14'ü erkek, 8'i kadındır. Katılımcılardan bir erkek öğrenciye göre "erkek ayıdır, her koşulda güçlü olma zorundadır". Erkek olmanın olumsuz özelliklerine vurgu yapan 12 (%19) öğrencinin 7'si erkek, 5'i kadın öğrencidir. Kadın bir öğrenciye göre "erkek evcil hayvandır, sürekli ilgi ve sevgi bekler". Erkek olmanın değerli ve önemli olduğuna vurgu yapan 9 (% 14) öğrenciden 8'i erkek, 1'i kadın öğrencidir. Erkek öğrenciye göre "erkek, çöldeki su gibidir, az bulunur". Erkek olmanın özgürlük ve ayrıcalık getirdiğini vurgulayan 8 (%10) öğrencinin 5'i erkek, 3'i kadın öğrencidir. Kadın öğrenciye göre "erkek olmak kuş gibidir, her zaman özgürdür". Sorumluluk almasına vurgu yapan 6 (%10) öğrenciden 4'ü erkek 2'si kadındır. Kadın öğrenciye göre erkek sürekli çalışır sorumluluklarını yerine getirir". Üstünlük ve fiziksel gücüne vurgu yapan 6 (%10) öğrenciden 4'ü erkek, 2'si kadındır. Kadın öğrenciye göre "erkek betondur, fiziksel olarak güçlüdür".

Tablo 3 . Bu Okulda Kız Öğrenci Olmak Kavramına İlişkin Metaforlardan Oluşan Kavramsal Kategoriler

		Erkek n	**Kadın n**	**Toplam N**
Kadına Yönelik Değer Yargılara Vurgu	Çay kaşığı, bozuk plak, hapishane firarisi, elektrik süpürgesi, çiçek, iç güzellik, aciz, Renk, çiçek, disko topu, ayna	10	4	14
Ayrıcalıklı ve Değerli Oluşuna Vurgu	Çiçek, Mutlu, İnci, ay, renk, Prenses, kar tanesi, dört yapraklı yonca	4	9	13
Kısıtlandığına ve Değer Görmediğine Vurgu	Kısıtlanmak, hiçlik, karınca, balina, gök gürültüsü, çorap, hapishane	7	4	11
Olumsuz Özelliklerine Vurgu	Vasıfsız, çita, çocuk, bilgisayar, bukalemun, kabus	3	3	6
Güç ve Yeteneklerine Vurgu	Kitap, inek, başarıya koşan atlet	1	2	3
Kadın Erkek Eşitliğine Vurgu	Öğrenci, terazi, erkek öğrenci	2	1	3
TOPLAM		27	23	50

Tablo 3'de görüldüğü gibi 27 erkek 23 kadın toplam 50 öğrenci soruya cevap vermişler. Kadına yönelik yaygın toplumsal değer yargılara vurgu yapan 14 (%28) öğrenciden 10'u erkek, 4'ü kadın öğrencidir. Bir kadın öğrenciye göre "bu okulda kız öğrenci olmak, ayna gibidir, kendilerine bakmayı severler." Bu okulda kadın öğrenci olmanın değerli ve ayrıcalıklı olduğuna vurgu yapan 13 (%26) öğrenciden 9'u kadın, 4'ü erkektir. Bir erkek öğrenciye göre "mutluluktur, çünkü kızlar okulda daha fazla değer görürler". Bu okulda kadın öğrencilerin kısıtlandığına ve değer görmediğine inanan 11 (% 22) öğrenciden 7'si erkek, 4'ü kadındır. Bir erkek öğrenci bu soruya "hapse girmek gibidir, kısıtlanırsın" ifadesini kullanmıştır. Olumsuz özelliklerine vurgu yapan 3'ü erkek 3'ü

kadın 6 (%12) öğrenci vardır. Bir erkek öğrenci "bukalemun, her ortama ayak uydururlar" ifadesini kullanmıştır. Güç ve yeteneklerine vurgu yapan 3 (%6) öğrenciden 2'si erkek 1'i kadındır."Kitap gibidirler, bilgiye ihtiyaç duyduğunda işe yarar". 2'si erkek, 1'i kadın toplam 3 (% 6) öğrenci cinsiyet eşitliğine vurgu yapan metaforlar kullanmışlardır.

Tablo 3. Bu Okulda Erkek Öğrenci Olmak Kavramına İlişkin Metaforlardan Oluşan Kavramsal Kategoriler

		Erkek n	**Kadın n**	**Toplam n**
Erkekliğe Yönelik Değer Yargılara Vurgu	Çorba, Sigara, Bit, Gündüz yanan gece lambası, kazık, bukalemun, reis, böcek, hoparlör, tiyatro, haylaz, şaklaban, su, bozulmuş yemek, boş şişe, Öğrenci, Kalem, Karga, Yaprak, Kanatlarını kabartan kuş, Adamlık, Güç	13	11	24
Ayrıcalıklı Oluşuna Vurgu	Elmas, Yıldızlar, Balon, Vapur, Arı, Ayrıcalık, Rahatlık, Altın taç, Çöldeki su	6	5	11
Cinsiyet Eşitliğine Vurgu	Kız öğrenci, dal, terazi	3	3	6
Olumlu Özelliklerine Vurgu	Sinema, Kuş, Köpek, Efsane	2	2	4
TOPLAM		24	21	45

Tablo 4'de görüldüğü gibi 24 erkek 21 kadın toplam 45 öğrenci bu soruya cevap vermişler. Erkeğe yönelik toplumsal değer yargılara vurgu yapan 24 (%53) öğrencinin 13'ü erkek, 11'i ise kadın öğrencidir. Bir erkek öğrenci "kalem gibidir, yanlışları unutmaz "ifadesini kullanmıştır. Bu okulda erkek öğrenci olmanın ayrıcalıklı oluşuna vurgu yapan 11 (%24) öğrenciden 6'sı erkek, 5'i kadındır. Kadın bir öğrenci "altın taç gibidir, hep üstte tutulur " ifadesini kullanmıştır. Cinsiyet eşitliğinin var olduğunu vurgulayan 6 (% 13) öğrencinin 3'ü erkek, 3'ü kadın öğrencidir. Olumu metafor ve ifadeler kullanan 4 (%9) öğrenciden 2'si erkek 2'si ise kadındır. Kadın bir öğrenciye göre bu okulda erkek öğrenci olmak "kuş gibidir, cıvıl cıvıldır".

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların %28'i okulda kız öğrenci olmayı ve kadın olmayı kadına yönelik toplumsal ev işlerini yaptıkları, bakıcılık yaptıkları, duygusal oldukları gibi toplumsal değer yargılara vurgu yaparak tanımlamışlardır. Ağırlıklı olarak kız öğrencilerden oluşan %25'lik grup kadın olmanın değerli ve ayrıcalıklı olduğunu belirtmişlerdir. Kadının değerine vurgu yapan öğrencilerin büyük bölümü erkek öğrencilerken, okulda kız öğrenci olmanın değerli olduğuna vurgu yapan öğrenciler ağırlıklı olarak kız öğrencilerdir. Buna karşılık erkek olmanın değerli ve önemli olduğuna vurgu yapan %14 katılımcı büyük oranda erkek öğrencilerdir. Özellikle kız öğrenciler kadının güçlü oluşuna vurgu yapmışlardır. Öğrencilerin %35'i erkeğin güçlü, dayanıklı, öfkeli vb olduğunu belirtmişler toplumsal değer yargıları öne çıkaran metaforlar kullanmışlardır. Erkeklerin kırıcı, tepkisel, can yakan

vb olumsuz özelliklerine vurgu yapan %19 öğrencinin çoğunluğu yine erkek öğrencilerdir. Katılımcıların %22'si okulda kız öğrencilerin kısıtlandığına vurgu yapmışlardır. Bu görüşü ortaya koyan öğrencilerin çoğunluğu erkek öğrencilerdir. Okulda erkek öğrenci olmayı kırıcı, rahatsız eden, kaba, haylaz vb yaygın toplumsal değer yargılara açıklayan öğrencilerin oranı %53'tür. bu görüşleri erkek ve kız öğrencilerin benzer oranda vurgulamaları dikkat çekici bulunmuştur. Öğrencilerin %24'ü okulda erkek öğrenci olmanın ayrıcalık getirdiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %13'ü bu soruda cinsiyet eşitliğine vurgu yapmışlardır. Bu bakımdan okulda cinsiyet eşitliği kategorisinin ortaya çıkması dikkat çekici bulunmuştur. Araştırma, kadın ve erkeklerle ilgili pek çok kalıp yargı veya cinsiyetçi özelliklerin varlığını ortaya koymaktadır. Araştırmamamızda kadının hassas, kırılgan, fedakar, ev işlerinden sorumlu, duygusal özellikleri olduğunu vurgulayan öğrenciler dikkat çekicidir. Benzer biçimde Aslan (2015; 369), bu özelliklerin sıklıkla vurgulandığını belirtmiştir. Kadına yönelik toplumsal değer yargıların; bakım, duygusallık, bir arada tutma, aileyi toparlama, sahip olma, her şeyi ayakta tutma vb. işlevlerle ifade edilmesi, buna karşılık bu okulda kız öğrenci olmanın ilgi ve özen istemesine, göz kamaştırıcı olmasına, estetik olarak güzel olmalarına vurgu yapmaları dikkat çekici bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler kendilerini ya da karşı cinsi tanımlarken toplumsal cinsiyet eşitsizliğini veya kalıp yargıları destekleyen anlamları öne çıkarmışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler, okulda kız veya erkek öğrenci olmaya ilişkin cinsiyet eşitliğine vurgu yapan metaforlar kullanmışlardır. Bu durum okula özgü bir cinsiyet algısının varlığını ortaya koymaktadır. Bu cinsiyet algısında, görsel özelliklerin öne çıkmasının ise ergenlik döneminin bu yöndeki ilgilerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca hem okul içinde hem de okul dışında kadınlara ilişkin kısıtlama ve çeşitli zorluklarla mücadele etme anlamlarını taşıyan metaforlar kullanılmıştır. Araştırmada hem okulda hem dışarıda erkeklerin olumsuz ve tepkisel özelliklerine, özgür ve ayrıcalıklı oluşuna,üstünlük ve fiziksel gücüne vurgu yapılırken, kadınların hem okulda hem okul dışında güçlü oluşuna,kısıtlanmasına, değer görmemesine, koruyuculuk ve bakım rolüne vurgu yapılması dikkat çekici bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi her türlü kalkınma söyleminde ana akım boyutlardan biri olarak görülmektedir. Bu eşitliğin sağlanmasında okullarda kullanılan dil, yaratılan kültür, ders içeriklerinin de önemli bir etkisi vardır.

Anahtar kelimeler

Lise Öğrencileri, Toplumsal Cinsiyet, Metafor

Kaynaklar

Abrams, M. H. (1999). *A Glossary of LiteraryTerms.* USA: HarcourtBraceCollage Publisher

Arduman, D.(der.). (2013). *Cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsellik*. İstanbul: Bilgi üniversitesi yayınları.

Aslan, G. 2015. Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Metaforik Bir ÇözümlemeC. 40 S. 181 s. 363-384

Berktay, F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları

Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

Ecevit, Y.,Karkıner, N. (2011). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Cebeci, O. (2013). *Metafor ve şiir dilinin yapısal özellikleri.* İstanbul: İthaki yayınları.

Collins, E. C.,&Green J. L. (1990). *Metaphors: theconstruction of a perspective*. TheoryintoPractic.29(2), 71-77

Connel, R. W. (1987). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kernberg, O. F. (2000). *Aşk İlişkileri Normallik ve Patoloji.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor.*İstanbul:Mess yayınları

Sancar, S. (2009). Erkeklik*: İmkansız İktidar- Ailede Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Sayılan, F. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim: Olanaklar sınılar. Ankara: Dipnot yayınları

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Soysal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.